

Силабус з дисципліни

Економічна теорія

на 2024-2025 навчальний рік

освітній рівень перший (бакалавр)

Галузь знань 27 – Транспорт

Спеціальність 275 / 275.02 – Транспортні технології / транспортні технології на залізничному транспорті

ОПП «Організація правової та експедиторської діяльності»

Команда викладачів:

Лектор:

Александрова Олена Юріївна(кандидат економічних наук, доцент),

Контакти: +38 (057) 730-10-99, e-mail: aleksandrova@kart.edu.ua

Години прийому та консультації: кожен понеділок з 13.00-14.00

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейербаха, 7, 3 корпус, 3 поверх, 306 аудиторія.

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

Економічне життя суспільства, як ніяке інше, безпосередньо торкається кожної людини, бо його первинні інтереси – економічні. Задоволення матеріальних потреб, як би це не суперечило духовному початку, - перше і природне прагнення людини і суспільства. Проблема обтяжена фундаментальним протиріччям суспільного життя. З одного боку, необмежені потреби, що постійно змінюються і зростають, з другого – обмежені ресурси для їхнього задоволення, до того ж розподілені вони між регіонами, країнами, класами, соціальними групами так, що не можуть не формувати часом гострі соціальні колізії. Як же вийти з цього з найменшими економічними і соціальними затратами, домігшись максимальної ефективності? Тільки спираючись у практичній діяльності на системні знання закономірностей економічного життя – *економічну теорію*.

Сьогодні для значної частини населення терміни і поняття «ринок», «ціна», «інфляція», «безробіття», «дефіцит», «податки» тощо – не абстрактні категорії суто економічної теорії, а наповнені глибоким змістом явища, що позначаються на їхньому повсякденному житті.

Основною метою навчального курсу з економічної теорії є набуття майбутніми фахівцями ґрунтових економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю. Ці знання будуть потрібні при організації ефективної економічної діяльності на підприємствах залізничного транспорту.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

1. Ціннісно-сміслову компетентність (передбачає компетентність у сфері розширення світогляду студента в області різноманітних економічних законів та категорій, вона безпосередньо пов'язана з ціннісними орієнтирами на різні економічні явища, здатністю бачити та розуміти навколишній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, творчу спрямованість, уміти вибирати цільові та значеннєві установки для своїх дій і вчинків, приймати вірні економічні рішення);

2. Загальнокультурну компетентність (розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей, що склалися в Україні та за її межами в області застосування та розвитку економічної теорії);

3. Навчально-пізнавальну компетентність (формування у студента знань й умінь організації цілепокладання, планування, генерації ідей, аналізу, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності, креативних навичок продуктивної діяльності у процесі формування економічних відносин. У межах цієї компетентності визначаються вимоги відповідної функціональної грамотності: уміння відрізняти факти від домислів, володіння вимірювальними навичками, використання ймовірнісних, статистичних та інших економічних методів пізнання.);

4. Інформаційну компетентність (за допомогою економічної теорії формуються вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати і передавати її);

5. Комунікативну компетентність (розвиток у здобувача навичок роботи в команді шляхом реалізації групових проєктів в області економічної теорії, способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми, вміння презентувати власний проєкт та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері);

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (спрямована на засвоєння способів інтелектуального саморозвитку, підтримку постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання шляхом постійного пошуку нетрадиційних підходів до вирішення економічних питань).

Мета курсу

Ринкова трансформація економічної системи України об'єктивно потребує підготовки нової генерації спеціалістів, що володіють ґрунтовними знаннями сучасної ринкової економіки, законами її розвитку і функціонування. Без таких знань неможливо підготувати не тільки кваліфікованого спеціаліста будь – якого профілю, а й взагалі сучасно освічену людину.

Рівень економічних знань, економічної культури громадян завжди були і залишаються важливим чинником економічного прогресу суспільства. І, навпаки, відсутність таких знань перетворюється на чинник гальмування прогресу, стримує здійснення економічних реформ.

Цей курс спрямований на формуванню у студентів цілісної системи економічних знань, сучасного економічного мислення і економічної поведінки, озброєння їх знанням методів економічного аналізу, без чого неможливе прийняття та реалізація ефективних господарських і управлінських рішень.

Сучасний розвиток комп'ютерної техніки та програмного забезпечення вносять суттєві зміни в методи і характер економічної освіти. Використання інформаційних технологій обумовлює необхідність і можливість розробки нових методик вивчення економіки, застосування яких забезпечує підвищення рівня економічної підготовки студентів, їх інформаційної освіченості і культури. Застосування сучасних комп'ютерних технологій, включаючи можливості, що надає використання Інтернет, формує у студентів вміння й навички в розв'язанні різних проблемних завдань і ситуацій, і тим самим надає їх навчальній діяльності творчого, пошукового спрямування.

Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті та особисто у зазначений час консультації з курсу навчальної дисципліни.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам розуміння загального стану та структури економіки, закономірностей національної економіки, її руху та народногосподарських пропорцій з відповідним виробленням рекомендацій для державних органів влади, які формують державну економічну політику.

Кількість кредитів ECTS – 3.

Лекції – 15 годин.

Семінарські заняття – 15 годин.

Самостійна робота – 60 годин.

Загальна кількість – 90 годин.

Курс складається з однієї лекції через тиждень і одного практичного заняття через тиждень. Він супроводжується текстовим матеріалом, індивідуальними завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Економічна теорія / схема курсу

Поміркуй	Лекції	Виконай
	Довідковий матеріал	
	Обговорення в аудиторії	
	Індивідуальні завдання	
	Індивідуальні консультації	
	Іспит	

Практичні заняття курсу передбачають виконання індивідуальних завдань. Виконання завдання супроводжується зануренням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційну та комунікативну компетентності.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Теми курсу

Тема 1. Економічна теорія : зміст і методи економічних досліджень. Економічні системи, економічна різноманітність.

Тема 2. Зародження, основні етапи та напрямки розвитку економічної теорії. Визначення предмета економічної теорії. Економічні відносини та економічні суб'єкти. Людські потреби і обмежені ресурси економіки. Система економічних відносин. Економічні закони і економічні закономірності.

Тема 3. Функції і структура економічної теорії. Економічна теорія в системі економічних наук.

Тема 4. Стадії економічного розвитку і економічні системи. Сутність і типи економічних систем, критерії їх класифікації. Моделі змішаної економіки. Створення соціально-ринкової економіки в Україні.

Тема 5. Економічний зміст власності. Суб'єкти і об'єкти власності. Економічна реалізація відносин власності. Право власності. Володіння, користування, розпорядження. Місце відносин власності в економічній системі. Механізм приватизації. Постприватизаційні проблеми розвитку відносин власності.

Тема 6. Ринок, його сутність, структура і функції. Конкуренція, її види і форми. Ринкові структури. Монополізація економіки. Антимонопольна діяльність держави.

Тема 7. Попит. Закон попиту. Еластичність попиту. Фактори, що впливають на попит. Пропозиція. Закон пропозиції. Еластичність пропозиції. Фактори, які впливають на пропозицію.

Тема 8. Підприємство як форма функціонування фірми. Капітал фірми. Кругообіг капіталу. Основний і оборотний капітал. Знос. Амортизація. Витрати виробництва та їх види. Економічні витрати. Валові, постійні та змінні витрати фірми. Альтернативні витрати, прямі та непрямі. Середні витрати. Граничні витрати виробництва.

Тема 9. Макроекономіка: предмет дослідження та основні проблеми. Система національних рахунків та основні макроекономічні показники. ВВП та методи його обчислення. Чистий внутрішній продукт. Національний доход.

Тема 10. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Рівновага: реальний обсяг виробництва і рівень цін.

Тема 11. Інфляція, її види, причини і соціально-економічні наслідки. Безробіття, його основні форми. Повна зайнятість і природний рівень безробіття. Закон Оукена. Особливості зайнятості та безробіття в Україні.

Тема 12. Гроші та їх функції. Закон обігу грошей. Попит на гроші. Пропозиція грошей. Грошова маса та її вимірювання

Тема 13. Банки і їх види. Роль і функції банку в ринковій економіці. Пасивні та активні банківські операції. Банківська система України. Національний банк України, його функції.

Тема 14. Необхідність та об'єктивні передумови державного регулювання економічної системи ринкового типу. Етапи становлення державного регулювання. Співвідношення ринкового саморегулювання та державного регулювання у соціально орієнтовній ринковій економіці.

Тема 15. Економічні функції держави. Роль держави у забезпеченні ефективності функціонування ринкової економіки.

Тема 16. Форми і методи державного регулювання економіки. Особливості державного регулювання економіки України в перехідний період.

Лекції та семінарські заняття для денної форми навчання

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема семінарських занять
1	2	Лекц.№1. Економічна теорія: зміст і методи економічних досліджень. Економічні системи, економічна різноманітність	2	Сем. - 1 Економічна теорія: зміст і методи економічних досліджень. Відносини власності і їх роль в економічній системі суспільства
3	2	Лекц.№2 Сучасний ринок, його структура і функції. Попит і пропозиція	2	Сем.- 2.Сучасний ринок, його структура і функції. Попит і пропозиція
5	1	Лекц.№3 Підприємство (фірма). Витрати виробництва і прибуток	1	Сем. - 3.Підприємство (фірма) в системі економічних відносин. Підприємництво. Витрати виробництва.
7	2	Лекц.№4. Особливості формування витрат і прибутків в умовах неконкурентних ринків	2	Сем. - 4Особливості формування витрат і прибутків в умовах неконкурентних ринків

8		Модульний контроль знань		
9	2	Лекц.№5. Вимірювання національного обсягу виробництва. Основні показники макроекономіки. Загальна макроекономічна рівновага: модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	2	Сем.- 5 Вимірювання національного обсягу виробництва. Основні показники макроекономіки. Загальна макроекономічна рівновага: модель сукупного попиту та сукупної пропозиції
10	2	Лекц.№6. Макроекономічна нестабільність: економічні цикли. Безробіття та інфляція	2	Сем.- 6 Порушення макроекономічної рівноваги. Теорія циклів економічного розвитку. Макроекономічна нестабільність: безробіття та інфляція
12	2	Лекц.№7Гроші та їх функції. Грошово-кредитна систем	2	Сем. – 7 Гроші та їх функції. Попит на гроші. Пропозиція грошей.
14	2	Лекц.№8. Державне регулювання економіки	2	Сем. - 8Банківська система економіки. Державне регулювання економіки. Форми і методи державного регулювання економіки.
15		Модульний контроль знань		

Лекції та семінарські заняття для заочної форми навчання

Тижде нь	Кількіс ть годин	Тема лекції	Кількіс ть годин	Тема семінарських занять
1	2	Лекц.№1. Економічна теорія: зміст і методи економічних досліджень. Економічні системи, економічна різноманітність	2	Сем. - 1 Економічна теорія: зміст і методи економічних досліджень. Відносини власності і їх роль в економічній системі суспільства
2	2	Лекц.№2. Особливості формування витрат і прибутків в умовах неконкурентних ринків	2	Сем.- 2.Сучасний ринок, його структура і функції. Попит і пропозиція. Особливості формування витрат і прибутків в умовах неконкурентних ринків
3	2	Лекц.№3. Вимірювання національного обсягу виробництва. Основні показники макроекономіки. Загальна макроекономічна рівновага: модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	2	Сем.- 3 Порушення макроекономічної рівноваги. Теорія циклів економічного розвитку. Макроекономічна нестабільність: безробіття та інфляція
4	2	Лекц.№4. Державне	2	Сем. – 4 Банківська система економіки. Державне регулювання економіки.

	регулювання економіки		Форми і методи державного регулювання економіки.
--	-----------------------	--	--

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується обрати один з 10 варіантів тем для створення власного завдання. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 15 до 25 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.
- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

№	Теми завдань
з/п	Назва теми
1	Ціноутворення на різних типах ринків.
2	Національна економіка як об'єкт економічної теорії.
3	Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача.
4	Зайнятість і безробіття у вітчизняній економіці.
5	Монетарна політика Національного банку України.
6	Роль державного сектору у стабілізації національної економіки.
7	Особливості функціонування ринку капіталу в Україні.

8	Тенденції розвитку власності в Україні та у світі.
9	Особливості формування ринків праці, землі та капіталів в Україні.
10	Попит на товари в умовах досконало конкурентного ринку.

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків та дати вам ще один спосіб перевірити свої знання у сфері права. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власної залученості. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань правознавства. **Максимальна сума становить 35 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (15 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2,7 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

- Студент отримує іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає бал за іспит. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на іспиті.

Команда викладачів :

Александрова Олена Юрїївна (www.kart.edu.ua/kafedra-etip-ua/kolectuv-kafedru-etip-ua/alexlena06@gmail.com)- лектор з економічної теорії в УкрДУЗТ. Отримала ступінь к.е.н. за спеціальністю 08.00.03-«Економіка та управління національним господарством» у 2018 р. Напрямки наукової діяльності : державне регулювання, економічна безпека.

Очікуванні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни « Економічна теорія» студент отримує:

- глибокі знання основних термінів і принципів, якими оперує економічна наука;
- навчиться користуватись інструментарієм економічного аналізу та застосовувати теоретичні знання у розв'язанні економічних завдань;
- зможе бути спроможним самостійно оцінювати конкретну економічну ситуацію на рівні підприємства та країни в цілому, розуміючись на існуючих в економіці зв'язках;
- забезпечить розуміння економічного змісту і значення економічної науки.

Також ця дисципліна дозволить слухачам засвоїти фундаментальні знання про економічне життя суспільства, а саме: основні економічні категорії, закони, закономірності, тенденції; сформує світогляд цивілізованої людини, що визнає такі загальнолюдські цінності, як свобода діяльності та вибору, право приватної власності, дотримання законності; сприятиме розвитку навичок раціональної економічної поведінки людини як споживача, найманого працівника, виробника, платника податків та користувача суспільних благ.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів вищої освіти **Основна література до всіх тем:**

- 1.Архієреєв С. І. Курс економічної теорії : навч. посібник для студ. вищих нав. закл. / С. І. Архієреєв, Н. Б. Решетняк; Національний технічний ун-т «Харківський політехнічний ін-т». – Х. : НТУ «ХПІ», 2008. – 332 с.
2. Бачо Р.Й. Державне регулювання ринків фінансових послуг в умовах функціонування віртуальних валют (криптовалют) / Р.Й. Бачо // Бізнес Інформ. – 2015. – № 11. – С. 294–298.
3. Бочан І.О. Основи економічної теорії: Інституціональний підхід: Навч. посіб. / І.О. Бочан— К.: Знання, 2012. — 211 с.

4. Борович О. Д., Каменева Н. М. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник / О. Д. Борович, Н. М. Каменева. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 318с.
5. Борович О. Д., Александрова О. Ю. Практикум з політичної економії. / О. Д. Борович, О. Ю. Александрова. – Харків: УкрДАЗТ, 2013. – 132 с.
6. Борович О. Д., Каменева Н. М., Мозгова О.Т. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічних робіт з дисципліни «Мікроекономіка». / О. Д. Борович, Н. М. Каменева, О. Т. Мозгова. – Харків: УкрДАЗТ, 2014. – 46 с.
7. Волосович С. В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики і перспективи розвитку / С. В. Волосович // Економіка України. – 2016. – № 4. –С. 68–87.
8. Гойчук О. І. Економічна теорія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. екон. спец. / О. І. Гойчук. – Ніжин : Лисенко М. М., 2011. – 475 с.
9. Дзюбик, С.Д. Основи економічної теорії: навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 3-тє вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2014. — 423 с.
10. Економічна теорія. Політекономія : підручник / В.М. Тарасевич, О.Ю. Бобровська, В.К. Лебедева [та ін.] ; за ред. В.М. Тарасевича. – К. : Знання, 2012. – 206с.

Додаткова література до всіх тем:

1. Економічна теорія: політекономія: практикум: навч. посіб./ за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 494 с.
2. Мельник П. В. Економічна теорія : навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. / П. В. Мельник, І. А. Максименко, Н. П. Мацелюх. – Чернівці : Прут, 2010.– 352 с.
3. Отрошко, О.В. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / О.В. Отрошко ; 2-ге вид., перероб. та доп. ; Рекомендовано МОН — К.: Знання, 2013. — 334 с.
4. Якобчук В. П. Економічна теорія: навч. посіб. для вищ. навч. закл. /В. П. Якобчук. – Житомир : Рута, 2012. – 314 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. <http://metod.kart.edu.ua/>
2. Харківська обласна університетська наукова бібліотека. 61000. ГСП, вул.Кооперативна, 13/2 : Т – mai | ; hounb @ reg – lib . relcom . Kharkov. ua.
3. Портал електронних видань (www.metod.kart.edu.ua)
4. Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
5. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch>